

СЪДЪРЖАНИЕ:

• 1. Въведение в балнеологията на България.....	2
Балнеоложки хотели:.....	2
• 2. Балнеоложки центрове	3
• 3. Материално-техническа база.....	3
• 4. Курортни балнеоложки селища	4
Сандански:.....	4
Хисаря:.....	5
Павликени:.....	5
Баня:	6
Поморие:	6
Св. Константин и Елена:	7
Старозагорски минерални бани:	7
• 5. Тенденции, проблеми и решения на проблемите на балнеологията в България	7
• 6. Национална Асоциация по Балнеология.....	10
Цели:	11
Задачи:.....	11
• 7. Пътища на развитие.....	13

1.Въведение в балнеологията на България

Балнеоложките курорти в България имат много дълга история. Траките, които населяват българските земи издигат в култ изворните води. Курортното дело се заражда на базата на тракийската медицина, утвърдена като природолечебна. Древните гърци също използват широко българските минерални води и ги боготворят, което личи по сечените от тях монети. Край минералните извори се строят плувни басейни; използва се балнеолечението. През римската епоха (I-VII в.) балнеологичните курорти са на почит, което е свързано с грижите за укрепването на физическата мощ на легионите. Дават се първите класификации на минералните води. Римляните благоустрояват местностите около лечебните извори. На почит са божествата, свързани с култа към водата и здравето. Запазени са останки от терми, балнеологични съоръжения, асклепиони, нимфеуми край изворите в Кюстендил, София, Хисаря, Сапарева баня и др. През средновековието минералните води се използват предимно за хигиенни нужди. Засиленият интерес към балнеолечението през 20-ти век привлича още в началото му чуждестранни туристи.

В днешно време България продължава да притежава хидротермични ресурси, уникални по своето съдържание и известни със своите лечебни свойства. Климатът е здравословен и има лечебен ефект в определени региони от страната. Разнообразната почивка, топлото море, свежата зеленина и планинския въздух, в комбинация с различни лечебни процедури, оказват благоприятно влияние върху много заболявания. Здравните центрове са разположени в някои от най-живописните места на България.

Балнеоложният туризъм е един от основните туристически продукти на България. Анализите показват, че интересът към балнеоложния туризъм в Европа постоянно нараства, който в значителна степен се обуславя от демографските тенденции.

Балнеоложки хотели:

България предлага над 10 хотела от най-висока категория (повече от три звезди), специализирани в балнеологията и предлагащи висококачествен продукт: отел "Добруджа"**** в курортен комплекс "Албена"; хотел "Амбасадор"*** в курортен комплекс "Златни пясъци"; Грандхотел "Варна" ***** курортен комплекс "Св. Константин и Елена";Интерхотел "Поморие град Поморие, а на територията на траната: хотел

"Сандански"**** и Резиденция "Св. Врач" град Сандански; Балнеохотел "Велина" *** и хотел "Камена" *** град Велинград; Балнеохотел "Августа"*** град Хисаря; Балнеохотел "Велбъжд" град Кюстендил; хотел "Банкя" "Палас"***** град Банкя.

2. Балнеоложки центрове

Национални балнеоложки курортни центрове са:

- *В Средногорска зона:* Банкя, Хисар, Павел баня, Старозагорски минерални бани, Сливенски минерални бани, Горна баня
- *В Рило-Родопска зона:* Сапарева баня, Сандански, Долна баня, Момин проход, Костенец, Кюстендил,
- Велинград, Наречен, Михалково (в района на Девин), Хасковски минерални бани, Меричлери, Огняново (в района на Гоце Делчев), Марикостиново (Петричко) и др.
- *В Старопланинска зона:* Вършец, Шипково, Вонеща вода (област Велико Търнов
- *На Черноморското крайбрежие:* курортите "Албена",
- "Златни пясъци", "Св. Константин и Елена", Варна
- *Калнолечебни курорти:* град Поморие, Тузлата (в района на Балчик)
- *Климатични курорти:* Сандански, Трявна, Тетевен, Шипка, Априлци, Елена, Котел, Дряново, село Говедарци.

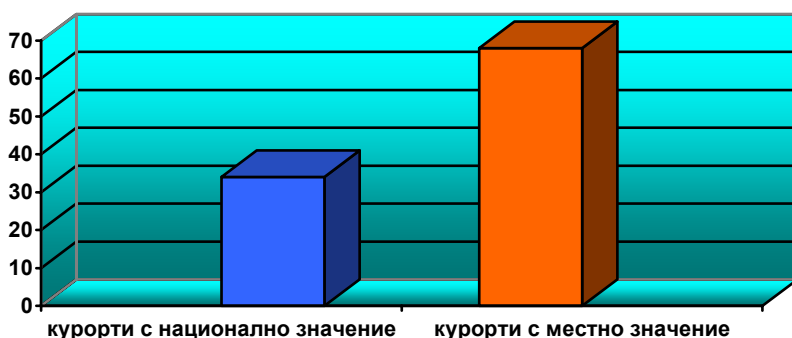
С увеличението на броя на потребителите на балнеоложкия туризъм се увеличава и нуждата от качество на предлагането. За да се поддържа адекватно равнище на пазарната динамика, българския балнеоложки туризъм се нуждае от инвестиции за обновление на базата в хотелските комплекси.

3. Материално-техническа база

Страната притежава значителен курортнотуристически потенциал. Официално понастоящем работят 102 курорта, от тях 34 с национално значение (пет планински и десет морски) и 68 от местно значение (балнеоложки, горски и морски).

Броят на местата за настаняване в страната превишава 308 хил. в хотелите, в т.ч. и в семейните хотели, частните квартири и домовете за отдих. В страната съществуват около 110 ловни и туристически бази, които се явяват собственост на местните лесничейства, с повече от 1100 места, а броят на туристическите бази, собственост на Българския Туристически Съюз, превишава 200. Постоянно се увеличава делът на семейния хотелиерски бизнес.

Сред всички 2543 категоризирани обекти на Министерството на икономиката, 706 хотела разполагат със 108 098 места, а 1873 ресторанта 157 924 места. Тази статистика не съдържа данни за ведомствените бази за отдих на Министерството на образованието и науката и организацията "Рехабилитация и отдих", ловните бази на министерството на земеделието, горите и аграрната реформа, туристическите бази.

4. Курортни балнеоложки селища

Балнеоложкото лечение в курортите често се комбинира с климатично лечение и физиотерапия. Сред най-известните курортни центрове са: Сандански полезен за лечението на бронхиална астма; Хисаря известен с успешното лечение на урологични и чернодробни заболявания; Велинград за неспецифични условия на респираторния тракт; нарушения на двигателната система, неврологични заболявания; Кюстендил за костни и ставни фракции, нарушения на нервната система, сърдечни заболявания, нарушения на половата система и стерилитет. Имат следните характеристики:

Сандански:

Климатът на Сандански е без преувеличение уникален с най-високата средна годишна температура ($14,7^{\circ}$), мека зима и дълга, топла есен. Курортът също притежава и много естествени термални извори, разположени в две термални зони. Водата е с уникален химичен състав, безцветна, без мирис, с приятен вкус и лечебни свойства.

Сандански е идеално място за модерна климатотерапия на научна основа, балнеолошко лечение, рехабилитация, първична и вторична

профилактика и рекреация. Осем от балнеологичните центрове се намират в градския парк, а три от тях на десния бряг на река Бистрица. Температурата на минералните извори е между 33° и 83°С подходяща както за къпане, така и за пиене. Мястото става все по известно в Европа и е подходящо за туристи от всички възрасти.

Хисаря:

Разположен в центъра на България, градът притежава 22 минерални извора, които изтласкват средно около 4000 л/мин. Водата има лечебни свойства, леко минерализирана, с високо съдържание на полезни компоненти. Тук се намира единствения хотел в България с пълна медицинска програма хотел "Августа". Градът е екологично чист, без индустриални съоръжения в региона, с мек климат и е богат на паркове и зелени площи.

Павликени:

На територията на община Павликени има разнообразни възможности за туризъм. На 15 км от гр.Павликени се намира яз."Александър Стамболийски". Там е изградена добра база за почивка и спортен риболов. В местно стга "Маринополци" е открито находище на минерална вода със сериозен балнеоложки потенциал.

Този тип води са подходящи за лечебно и профилактично ползване. Профилактичен и лечебен ефект се постига: при външно приложение за заболявания на опорнодвигателния апарат, за гинекологични заболявания,

заболявания на мъжката полова система, сърдечно-съдовата система; при вътрешно (питейно) приложение за заболявания на храносмилателната система и за обменноендокринни заболявания; при инхалационно приложение за заболявания на дихателната система. Находището е разположено на общински терен, с възможност за изграждане на необходимите сгради и съоръжения за балнеоложко лечение.

Банкя:

Градът е световноизвестен здравен център, разположен на 17 км от столицата и е с интернационално значение заради останките от църкви, керамика и монети от Римско време, открити при разкопки в местността. Банкя изгради и разви център за рехабилитация и лечение на сърдечно-съдови и неврологични и метаболитни нарушения, детски оперативен център, специализирана клиника за сърдечно-съдови заболявания, пред- и следоперативна рехабилитация и др. Годишно над 140 000 души от страната и чужбина посещават Банкя.

Поморие:

Поморие е един от най-красивите морски градове, неповторим и привлекателен курортен и оздравителен център. Древното Анхиаловъзниква през VI-V век пр.н.е. като елинска колония по Черноморието. В годините след Освобождението от турско робство Поморие съхранява и преоткрива традиционните си занаяти и поминък в печеливши дейности, създаващи новия му образ на преуспяващ търговски търговски и курортен център. Градът се превръща и в център на медицинския туризъм. В санаторно-курортния комплекс целогодишно възстановяват здравето си хиляди граждани от страната и чужбина, ползвайки лечебните свойства на прочутата поморийска кал. Съвременните калолечебни процедури отдавна са превърнали Поморие в желаното място за почивка и лечение. На многобройните си гости градът предлага и пълноценни условия за отдих, спорт и развлечения.

Св. Константин и Елена:

Това е един от нвй-добрите черноморски курорти в България на 10 км от морската столица Варна. Той има древна история. Първата почивна станция, посетена от чужденци чехи, поляци и германци е била построена през 1908 год. Днес съществуват много предпоставки за посещение на този курорт специфичен микроклимат с пречисгващи отрицателни йони, гори и минерални извор.

Старозагорски минерални бани:

Курортът е разположен в покрайнините на града. Топлата минерална вода дава възможност за изпълняване на оздравителни и рехабилитационни процедури. Местността привлича и с дъбовите, борови и лешникови гори, удобното си разположение и разнообразни комуникации.

5. Тенденции, проблеми и решения на проблемите на балнеологията в България

България се нуждае от изграждане на нов, обединен икономиче ски и стопански сектор: балнеология и оздравителен туризъм. До сега в България е съществувала балнеология, като по-тясно понятие, без особена икономическа връзка с туризма, само като социален и обслужващ сектор в системата на здравеопазването, на базата на съвсем друга икономическа основа.

Новите икономически обстоятелства в България поставят на преден план необходимостта от нов икономически отрасъл, като съчетание на балнеология и туризма, поставен изцяло на фундаменталните основи на пазарното стопанство. Този отрасъл, при използване на всичките възможности на пазарната система, ще има огромен стопански ефект в страната, защото зависи изключително от нейните собствени сили-уникалните й природни богатства минералните извори и калонаходища.

В северна и средна Европа почти няма минерални извори, падат се по няколко на страна. Разделната граница е известният Карлови Вари, от който на юг започва увеличаване на минералните извори. По обилни са термалните извори в Северна Италия, като повечето от тях се използват за отопление. Минералните извори в Европа, в страните, където е по-голям броят им, са навсякъде държавна собственост.

В България, от над 1600 извора, 500 са лечебни и от тях 80% са с доказани уникални лечебни качества. България притежава два пъти повече

по количество минерални води в сравнение със световните минерални ресурси като цяло. Такова и е положението със калонаходищата й. Балнеолечебни курорти от национално значение са Банкя, Велинград, Сандански, Старозагорски минерални бани, Наречен, Сливен, Хасково, Кюстендил, Вършец, Павел Баня, Хисаря, Меричлери, Момин Проход и Костенец.

България има дълга историческа традиция. Лечебните качества на нашите извори са известни от древността. Първи, най-старите цивилизатори на Европа, траките, живели по нашите земи, известни като изкусни лечители, са познавали вълшебните качества на изворите. В Римската империя тези традиции продължават, от всички краища на великата империя се стичат в Тракия, да се лекуват в нейните "свещени" извори.

Тези природни дадености на България, в съчетание с нейния уникален южноевропейски климат, възможностите за целогодишен туризъм (и в съчетание с богатата и красива й природа, културна история и др.) й дава неповторими възможности да развие нов икономически и стопански сектор, който да има сериозен дял в Брутния Вътрешен Продукт на страната и който поради своите уникални възможности да привлече сериозни инвестиции отвън.

В Европа най-популярният туризъм в последните десетилетия става оздравителният туризъм в съчетание с балнеологията. Измореното, много работещо и застаряващо население на Европа все повече изказва своите предпочитания към курортите с оздравителен туризъм, за профилактика и възстановяване и чак след това към другите курорти морски, зимни и т.н. България, със своите големи природни и културни дадености може да прави успешно съчетание на всички тези видове туризъм. Например съседна Гърция си прави почти 1/2 от БВП от туризма сезонен морски, съчетан с културен и при това води неравна борба с конкурентите си Испания, Италия, Португалия, Франция, Турция. В нея единствено я спасява елемента на културния туризъм.

Не малък дял в БВП на България, може да има балнеолечението и оздравителния туризъм, улеснено от факта, че страната ни няма особени конкуренти на този фронт в Европа. В една голяма степен уникалните лечебните качества на българските минералните води и калонаходища нямат еквиваленти и аналогии в Европа.

България изпитва остра нужда от свой собствен инфраструктурен модел на балнеологията и оздравителния туризъм като стопански сектор, използвайки местните традиции и световни тенденции, както и богатия ресурс от специалисти в страната балнеолози, туристолози, проектантите, технолози и строители.

Инфраструктурният модел би могъл да има два важни елемента: национален с обща единна идея за страната и индивидуален, касаещ всеки природен източник, зависещ от особеността на природните богатства, техните специфични и индивидуални качества, дебита на изворите и вида на тяхната собственост държавна или частна.

Инфраструктурният модел трябва да бъде подкрепен с финансова разработка за развитие на стопанския сектор и неговия бъдещ относителен дял в Брутния Вътрешен Продукт на страната. Тя е необходима, за да се направи аргументирана обосновка на развитието на стопанския сектор пред световните и европейски финансови институции за финансирането му.

Наред това е необходимо и създаването на национален инвестиционен фонд за развитието на балнеологията и оздравителен туризъм на територията на страната. Той ще насочи в правилна посока средствата за обновяване на старите балнеоложки бази, както и строителството на нови по конкретни проекти.

Балнеологията е скъп отрасъл. В последните две десетилетия в света в него навлязоха мощни технологии, с много електроника.

Състоянието на балнеоложките бази в България е, меко казано, окаяно. 99% от базите са, остарели, с изключителна нужда от ново, на съвременно ниво, технологическо преоборудване. Поради старата икономическа система от двадесет години насам базите не са поддържани и развивани. България почти нищо ново не е построила в последните години в областта на балнеологията, като последното е било хотелът "Сандански" през 1983 год. Дори Научният институт по балнеология е пред закриване, поради липсата на млади специалисти. Базите в България бяха под ръководството на различни ведомства. Санаториумите са към Мини стейтс отоздравеопазването, а хотелите с балнеоложки бази към Министерството на икономиката. Санаториумите едва сега влизат в приватизация, а хотелите вече са вече почти приватизирани. Навсякъде обаче, в балнеоложките хотели в страната, се забелязва едно и също: новите собственици влагат средства за обновяване на хотелската и ресторантската част, но не и балнеоложката. Обяснението е просто в балнеологията е необходимо много повече средства за новите технологии, които до голяма степен са вносни. В България, на този етап, няма голямо движение на вътрешни капитали, такива дори липсват. Ето защо е необходимо създаването на специален инвестиционен фонд, повече с капитали на международните финансови институции и чужди банки, който да инвестира преди всичко в балнеоложко преоборудване.

Чувства се липсата също така и на цялостно законодателство за развитие на отрасъла и съвместно с Министерството на екологията

изграждане на законодателство за екологическа защита, поддържане и регламентация на начина на експлоатация на природните източници-минерални извори и езера с калонаходища, обявени за държавна собственост; тук законът за концесиите не е достатъчен.

Като примери за това могат да се посочат много: Поморийското езеро е държавна собственост и предстои да бъде обявено за природо защитен обект от национално значение. Не е регламентирано как ще се вади кал и луга, в общия контекст на схемата вадене и връщане обратно за регенерация на калта, както и комерсиалната страна на въпроса. Поморие има открит кален плаж, където може да се подава кал, пакетирана в торбичка, както и луга за открито калолечение и луголечение. Открито калолечение и луголечение е един елемент от общия метод на лечение, който е и стар метод, има четири месеца сезон в Поморие и може да бъде едно голямо перо в туризма на курорта. Не е ясно обаче кой ще има право да вади калта и лугата, кой да я пакетира и продава. Въпросът не е законодателно регламентиран, нито е намерен комерсиалният модел на проблема.

Създаване на общо законодателство е необходимост и с оглед определяне и видовете собствениости, мястото и ролята на частния сектор, мястото и ролята на държавния сектор. Това се налага и от начина по който се изразходват средствата от националния фонд. Ако държавата има съответен дял в този фонд, поемайки държавни гаранции за заеми и др., инвестиционните форми ще варират много в началните форми на собствеността на балнеоложките бази, докато преминат гаранционните периоди.

Ако сегашната останала база санаториумите се приватизира така, че да служи на главната идея за създаването на икономически отрасъл, трябва да се изхожда от много фактори: дали новият частен стопанин ще е способен да инвестира в обновяване на базата или не, т. е. приватизацията трябва да се прави със съответна финансова и отраслова обвързаност и търсенето на стратегически инвеститори. Това се налага от факта, че сегашните санаториуми са построени на почти най-хубавите земи край изворите и езерата, всеки един от тях заема десетки хектари площ и до голяма степен развитието на балнеологията по места, строителството на нови бази, зависи пряко от решението на общините, защото касае не само частни, но и общински терени.

6. Национална Асоциация по Балнеология

На 02.08.2000 год., по инициатива на местното население в Поморие се проведе предварителна среща по създаване на Национална асоциация по балнеолечение и оздравителен туризъм по т.нар. "Проект за балнеология".

Присъстваха представители от Министерств ото на народното здраве и парламентарната комисия по народно здраве, представители на санаторно-курортни комплекси в България, лекари и представители на множество други организации от страната. В хода на проведената дискусия участниците в нея изразиха едно общо становище, че съществува необходимост от организация, която да оказва съдействие за запазване и развитие на традициите на балнеологията в България; да спомага за подобряването на условията за научно-изследователска дейност в сферата на балнеологията; да сътрудничи със законодателната, държавната и местната власт за изготвяне на Национална стратегия по балнеология; да сътрудничи за привличане на чуждестранни инвестиции за развитие на балнеологията и др. Така се зароди идеята да бъде учредена Национална асоциация по балнеология, която да е една работеща структура в областта на балнеологията и да е с широко национално представителство. Целите и задачите на тази организация се определиха по устав като следните :

Цели:

1. Запазване и развитие на традициите на балнеологията в България;
2. Изработване на Национална стратегия по балнеология и балнеотуризъм в сътрудничество със законодателната и изпълнителната власт;
3. Активно сътрудничество със органите на държавна власт и органите на местното самоуправление и местната администрация;

Задачи:

1. Разработване на маркетингова и рекламна дейност за представяне на българската балнеология на световния туристически пазар;
2. Привличане на български и чуждестранни инвестиции за развитие на балнеологичните бази в България;
3. Съдействие за подобряване на условията за научно-изследователска и проектна дейност в сферата на балнеологията;
4. Обмен на научна информация;
5. Кандидатстване на Асоциацията за членство в европейските структури по балнеология;
- б. Унифициране на информационната система за българските курорти и приобщаване към европейските стандарти;

7. Сътрудничество с Европейската асоциация по балнеология за представяне на националните интереси в европейските организации;

8. Организация по уеднаквяване на законовата уредба с тази на Европейския съюз. Категоризация на балнеоложките центрове с европейски знаци и включване в международните каталози;

9. Съдействие за квалификация и преквалификация на българските кадри в специално създадените учебни центрове на Европейския съюз.

Представителите на парламентарната комисия обаче представиха готвещия се нов законодателен модел за приватизация с едно изречение "Приватизацията на сегашните санаториуми да стане на лекари". Предложението звучи буквално несериозно. Разбира се, не могат да се пренебрегват лекарите като съсловие, нито медицинската страна на балнеологията и всички изисквания по нея, но в предложението тотално липсваха изходни финансови позиции, виждането за развитие на отрасъла в перспектива, както и неговите разширяващи се хоризонти свързането му с туризма. Може би най--проблемната позиция е свързането на балнеологията само с обслужващата здравна сфера и за начина на приватизацията, които нямат нищо общо с новите икономически условия.

Развитието на отрасъла в България не може без изграждането на маркетингова и рекламна стратегия за популяризиране на големите природни богатства и възможностите на оздравителния туризъм на България в страната, Европа и света, за привличане на туристи от всички възрастови категории, да се убеди европейското съзнание в силата на нашите природни богатства и да се предложат на Европа.

Предстои като основна задача на Асоциацията и възстановяване и създаване на максимално добри условия за научно-изследователска дейност в сферата на балнеологията, технологиите в балнеологията и оздравителния туризъм. С това ще се насърчат местното производство в областта на електрониката и технологичното оборудване, в което България има сили.

Това ще даде големи възможности на ресурси в страната от специализирана работна ръка балнеолози, проектанти, технолози и строители за разгръщане и на техните интелектуални и професионални възможности, ще спре емигрирането им от страната, лишаването ѝ от професионалисти в тази област. Отрасълът положително ще повлияе и на развитието на инфраструктурата в страната и инвестициите в нея.

Като проблем стои също така, че България, притежавайки такива вътрешни сили, такива природни богатства, без конкуренти и аналогии в Европа, не споменава в своята правителствена икономическа програма нито една дума за този бъдещ отрасъл, който може донесе изключително много

на народа и страната, да го направи по-богат, да му намери още едно достойно място за уважение и признание в семейството на европейските народи, като страна на най-привлекателвия оздравителен туризъм в Европа.

7. Пътища на развитие

В заключение могат да се предложат много пътища за усвояване на тези природни ресурси като например:

Поморийското калолечение няма аналогии и конкуренти в Европа. При пълно обновяване и разширяване на процедурните комплекси на Поморийската калолечебница, достигане до 3000 процедурни места на ден и използване на откритите плажове за открито сезонно калолечение и луголечение ще отприщят максимално възможностите на частната инициатива в развитие на хотелския бизнес в града и

всички прилежащи към него обслужващи и атракционни сфери в туризма целогодишно.

Ако се направи пълно обновяване на Девинския санаториум, превръщането му само в процедурна база, като се има предвид капацитета на девинските извори, ще може да развие силно всякакви форми на хотелския бизнес и други обслужващи сфери в туризма през всички сезони в прилежащите селища село Девин, туристическото селище Широка Лъка, намиращо се само на 8 км от девинските извори и т.н.

Родопите са планината, която е известна не само със своята природна красота, но и с това, че в нея са концентрирани голяма част от минералните лечебни извори на България. С една добре обмислена и насочваща държавна политика, там може да се развие нов поминък-балнеология и оздравителен туризъм, който да даде хляб за хиляди жители в този запустяващ край на България (в съчетание с планински, зимен, културен, селскостопански, екотуризъм и т.н.).

БИБЛИОГРАФИЯ:

- Интернет-
- Българска енциклопедия от А до Я- Българска академия на науките